

IZ ŽIVOTA ZADRANA U DUBROVNIKU U XIV. STOLJEĆU

JOSIP LUČIĆ

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Zagreb

UDK: 949.75(093)" 14'
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 15. X. 1993.

Autor objavljuje dvije oporuke Zadrana u Dubrovniku. Jedna je krznar Marka iz god. 1304. Druga je svećenika Petra iz g. 1390.

O uzajamnim vezama Dubrovnika s ostalim hrvatskim primorskim gradovima dobro smo obaviješteni od druge pol. XIII. st. Otada, točnije od 1278. sačuvane su dubrovačke notarske knjige u kojima su zapisani trgovački, pomorski, uslužni i drugi ugovori. U Dubrovnik dolaze poslovni ljudi iz svih hrvatskih primorskih krajeva zbog ukrcaja/iskrcaja robe ili se privremeno zadržavaju usput u prolazu prema drugim sidrištima i lukama. Među tim ljudima bilo je i Zadrana u Dubrovniku i Dubrovčana u Zadru.

Poslovne i druge veze postojale su i prije nego su one detaljno opisivane i zapisane u notarskim knjigama. Dubrovački i zadarski Statuti predviđjeli su da međusobne sporove rješavaju pregovorima. Njihovi poklisari, kad su službeno, u ime komunalnih vlasti, putovali u Zadar ili Dubrovnik, uživali su određeni status, prijevoz, namiru putnih troškova i drugo.

Dubrovčani i Zadrani sudjeluju u zajedničkim trgovačko-pomorskim poslovima. Npr. Zadrarin brodovlasnik unajmljuje brod dubrovačkim trgovcima i obratno. Dubrovački pomorci su oslobođeni plaćanja nekih lučkih pristojbi u zadarskoj luci (kao i u drugim dalmatinskim lukama) a zadarski u dubrovačkoj.

U Zadru potkraj XIII. st. pojedini Dubrovčani stječu pokretnu i nepokretnu imovinu, pozajmljuju novac, sklapaju bračne veze, prebivaju kao redovnici, redovnice, kućna posluga.

Jednako Zadrani dolaze u Dubrovnik kupovati roblje, ugovaraju prodaju soli, unajmljuju brodove, bave se različitim obrtima (vunarskim, postolarskim i drugim) i uslugama, žene se, svjedoče kod ugovaranja poslova, prokuratoru su, ortaci su s Dubrovčanima u trgovačkim pothvatima, prebivaju kao redovnici i redovnice u dubrovačkim samostanima.¹

U XIV. st. veze između Dubrovnika i Zadra prerastaju prijateljske odnose i suradnju. Dubrovčani nastoje 1313. da se razmirice između Zadra i Venecije izglađe i uspostavi mir.

Nakon Zadarskog mira 1358. Dubrovnik i Zadar našli su se unutar zajedničke hrvatsko-ugarske krune. Nakon smrti kralja Ludovika 1382., Dubrovniku je prijetila opasnost od bosanskog kralja i Venecije. Kralj Tvrtko je nastojao ograničiti dubrovački monopol soli. Ujedno je prijetio napadima na dubrovački teritorij. Dubrovčani su tada 1382. nastojali sklopiti obrambeni savez dalmatinskih gradova protiv Bosanaca i Venecije. U taj savez bi se u prvom redu uključio Zadar. Prema dogovoru koji je utanačen, ako Venecija napadne bilo koji dalmatinski grad, ostali gradovi moraju priskočiti u pomoć. Saveznici bi trebali pomoći Dubrovniku, ako bi ga napali susjedi, tj. bosanski kralj.²

Boravci zadarskih poslovnih ljudi, obrtnika, pomoraca i duhovnih osoba u XIII. st. nastavlja se u Dubrovniku i u XIV. pa i daljim stoljećima.

Za ilustraciju njihova života u ovom gradu u XIV. st. izdvojiti ćemo dvije oporuke (od njih nekoliko koliko ih se sačuvalo). Jedna je majstora kožara/krznara Marka iz Zadra (magister Marcus peliparius de Jadera) datirana 24. I. 1304. U njoj očituje da ima velik broj sirovih, strojnih, štavljenih jagnjećih koža, te kožu od vidre, svinjskih koža, jagnjeća krzna, dvostruke pokrivače, kabanicu podstavljenu jagnjećim krznom, drugu kabanicu od posebne vrste sukna, željezni alat za kožarski rad, mač, par hlača i košulja. Navodi koje je ogrtače založio, kaput (tabarum) od sukna. Među kućnim stvarima je i noćna posuda (çangula) i vreća od platna.

Za izvršitelje oporuke (pitrope) imenuje krznare/kožare Obrada i Stanimira i klobučara Dragoslava.³

---

1 J. Lučić, O pomorskim vezama Dubrovnika sa Zadrom i ostalim gradovima Dalmacije u XIII. vijeku. *Pomorski zbornik* 4, Zagreb, 1966., 355-379; - I sti, Obrti i usluge u Dubrovniku do početka XIV. stoljeća. Institut za hrvatsku povijest, knj. 6, Zagreb 1979., 83, 92, 128, 151.

2 V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808*, knj. I, NZMH, Zagreb 1980., 101, 163-165.

3 Historijski arhiv Dubrovnik. *Testamenta* 4, 16.

Imovno stanje obrtnika Marka ne razlikuje se i ne odskaje od drugih obrtnika toga vremena u Dubrovniku. Izgleda da je dobro poslovao jer nabraja razmjerno velik broj krzna i koža u svojoj radionici. Kao i drugi poslovni ljudi, imao je i dugova i potraživanja. Nisu to bile velike svote. Inventar vrsta koža i krzna daje uobičajenu sliku jedne kožarske/krznarske radionice. Najviše je obrađivao jagnjeće kože i od njih pravio ogrtače i podstave. Ne spominje djecu, koju, zacijelo, nije imao.

Druga je oporuka svećenika Petra pokojnog Marka iz Zadra (prezbiter Petrus quondam Marchi Greci de Jadra) od 20. VI. 1390. Najveća mu je briga da se sačuva njegova kuća u Zadru. Nju treba iznajmljivati pod uvjetom da se najam upotrijebi za svečane svete mise za pokoj njegove duše. Ostala pokretna i nepokretna imovina neka se proda i novac udijeli siromasima. Ne nabraja u čemu se sastoji ta imovina. Za izvršitelja (fideicommissarius) oporuke određuje svog rođaka Jakova svećenika-glagoljaša u crkvi Svete Marije u Zadru.

Ukoliko bi umro u Dubrovniku, želi da ga se pokopa kod dominikanaca. Njima ostavlja knjige, odjeću i opremu. Oporučene stvari predat će im dubrovački nadbiskup.⁴

Oporuka je dosta škrta. Ne možemo izvući detalje o broju i naslovima knjiga - zacijelo su crkveno-nabožnog sadržaja - ni o vrstama odjeće i kućne opreme.

Unatoč stanovitim nedostacima, obje oporuke Zadrana obrtnika Marka i svećenika Petra prinos su boljem upoznavanju uzajamnih odnosa Dubrovnik i Zadra u XIV. st.

---

4 Historijski arhiv Dubrovnik. *Testamenta* 7, 174¹-175.

OPORUKA MAJSTORA KRZNARA/KOŽARA MARKA
IZ ZADRA (24. I. 1304.)
TESTAMENTUM MAGISTRI MARCI PELIPARII
DE JADERA (24. I. 1304.)

In Christi nomine. Anno Domini millesimo trecentesimo quarto, indictione secunda, die XXIII^{ta} intrante mense Januarii, Ragusii. Coram domino Iohanne Inviciato, socio nobilis militis domini Marini Baduarii comitis Ragusii, sedente in iudicio loco sui, et juratis iudicibus Binçola de Fusco et Nicola de Martinuso, nos presbiter Marinus et Stefanus aurifex et Martinus peliparius per sacramentum testificamur, quod magister Marcus peliparius de Jadera, sana mente sua, in nostra presencia fecit testamentum suum sic dicens:

Ego magister Marcus peliparius de Jadera, sana et bona mente mea, de rebus meis facio meum testamentum. In primis ego habeo agnelinas crudas centum decem et mulçatas quinquaginta unam, et basas centum decem multiçhatas, et agnelinas cunçatas X, et vidram unam, et ferum unum, et quinque suates et suates quatuor Marci spatarii. Item duos piliçones de agnelinis, et unam strappam de fero, et unam sclavinam duplam, et guarnaçolum unum de griso investitum de agnelinis, et unum guarnaçolum duplum de socena. Et a Martino calegario de Pervona sclavinam in pignore pro grossis duobus et folaros sex. Item maçam de fero unam. Item Dobrayha habet spantenum unum in pignore pro grosso I et folaros novem. Item habeo par unum de brachis et ailud de camiseis. Item Obrat habet a me piliçonum de amelinis in pignore pro grossis octo et dimidio. Item Matheus debet mihi dare pro illo piliçono, quod est in pignore, grossos decem et novem. Item tabarum unum de socena blanca. Et Radosti de Çamano debet dare mihi grossos tres pro piliçono uno. Item dentur presbitero Marino grossi duodecim. Item dentur fratribus Sancti Blasii grossos sexdecim. Item dentur fratribus minoribus pro missis grossi viginti. Item detur uxori mee Rade sclavina una dupla, et çangula una, et saccus unus de tella, et alie res que sunt in domo mea et in alio loco res que sunt, sint uxoris mee Rade.

Item constituo pitropos meos magistrum Obradum peliparium et Stanimirum peliparium et Dragoslavum capelarium. Hoc autem testamentum nullo testimonio etc. Et ego etc.

OPORUKA SVEĆENIKA PETRA POK. MARKA GRKA
IZ ZADRA (20. VI. 1390.)
TESTAMENTUM PRESBITERI PETRI QUONDAM MARCHI GRECI
DE JADRA

In Christi nomine. Amen. Anno Nativitatis eiusdem MCCCLXL, indictione XIII, die XX mensis Junii, Ragusii. Coram me notario et testibus infrascriptis vocatis specialiter et rogatis. Quamdiu viget in corporis membris quies et ratio regit mentem, tunc ultime voluntatis iudicium salubrius ordinatur, nam carnis mens doloribus non vexata in exterioribus actus via liberiore procedit. Igitur, ego presbiter petrus quondam Marchi Greci de Jadra, per Dei gratiam mentis et corporis sospitate potitus, predicta considerans et admittens, quod nil certius morte et nil in certius hora mortis nolens demeri substantia intestatus decedere bonorum meorum per presens nuncupatum et ultimum testamentum dispositionem in modum infrascriptum facere procuravi.

Et primo volo et ordino, quod domus mea, quam habeo Jadre iuxta ecclesiam Sancte Marie Maioris, locetur ad pensionem seu affectum per infrascriptos meos fideicommissarios, et pensio seu affectus ipsius detur singulis annis presbiteris dicte ecclesie Sancte Marie Maioris, qui presbiteri teneantur singulis annis, in meo anniversario, cantare unam missam solempnem pro anima mea. Et si dicta domus indigeret reparationem, reparetur cum dicta pensione sui affectu. In omnibus autem aliis meis bonis mobilibus et futuris ad me quoeumque modo spectantibus et spectaturis, pauperes Christi michi heredes instituo. Volens et mandans, quod infrascripti mei fideicommissarii dicta mea bona omnia, excepta dicta domo, vendantur et distribuant pauperibus Christi, prout eorum conscienciis melius videbitur.

Fideicommissarios autem huius mei testamenti executores esse volo et ordino dictum presbiterum Nicolaum consaguineum meum prebendatum in dicta ecclesia Sancte Marie Maioris de Jadra, et presbiterum Jacobum literationum in sclavico de Jadra. Et si aliter istorum deficeret, superstes possit et valeat, ex potestate quam nunc ei concedo, alium sibi eligere ad sui (?)

voluntatem, et sic successive ita quod sunt semper duo. Quibus fideicomis-
sariis meis do, cedo, ex nunc prout ex tunc, concedo licentiam et liberam
potestatem post mortem meam vendendi et alienandi bona omnia mea, preter
domum suprascriptam, ac in ipsam domum locandi et adimpiendi meum
testamentum predictum, ut supra scriptum est. Hoc autem volo esse meum
ultimum testamentum.

Et, si casu, quod mihi incertum est, contingetur, quod ego morerer in
civitate Ragusii, volo et ordino sepelliri apud fratres predicatores. Et in isto
casu lego omnia mea bona, que habeo Ragusii, scilicet libros et vestes et alia
arnensia, conventui fratrum predicatorum de Ragusio, qui rogare debeant
dictum pro anima mea, que mea bona dentur dictis fratribus per dominum
meum dominum archiepiscopum Ragusinum.

Testes sunt hii: ser Petrus de Saracha iudex, ser Lampre de Zrieva
testis, et presbiter Petrus caput apis, et Johannes Andreas quondam Petri de
Monte Negro habitatores Ragusii, testes vocati et rogati.

Historijski arhiv Dubrovnik,
Testamenta 7, 174'-175

Josip Lučić: A VIEW ON THE LIFE OF THE CITIZENS OF ZADAR LIVING IN DUBROVNIK IN THE 14th CENTURY

S u m m a r y

The author publishes the texts of the last will by two citizens of Zadar who lived in Dubrovnik.

The first was by Marko, the furrier, dated 1304. From the text can be seen that he dealt mostly with the processing of lamb' hide which was then used for coats and pads.

The other was by Petar, the priest, from the year of 1390.

Both texts are kept at the Historical Archives in Dubrovnik. They are of great importance for our understanding of the relations between the cities of Zadar and Dubrovnik in the 14th century.